

ZARYS PEDIATRII

WYDANIE III UNOWOCZEŚNIONE

POD REDAKCJĄ

PROF. DRA MED. TEODORA RAFIŃSKIEGO

WYDANIE I POD REDAKCJĄ

PROF. DRA MED. KAROLA JONSCHERA

WSPÓŁAUTORZY

HALINA CHOBOT-MACIEJEWSKA, MARIA DEGA,
ANATOL DOWŻENKO, KRZYSZTOF DZIKOWSKI,
EDMUND FOJUDZKI, ANNA GOLENIOWA, KAZIMIERA
JERZYKOWSKA-KULESZYNA, KAROL JONSCHER,
KAZIMIERZ KOZŁOWSKI, STANISŁAW NOWAK,
URSZULA RADWAŃSKA, ROMAN RAFIŃSKI, TEODOR
RAFIŃSKI, TADEUSZ SKALMOWSKI, ADAM
STRASZYŃSKI, OLECH SZCZEPSKI

WARSZAWA 1963

PAŃSTWOWY ZAKŁAD WYDAWNICTW LEKARSKICH

SPIS TREŚCI

Część pierwsza

Organizacja opieki zdrowotnej nad dzieckiem — Stanisław Nowak	1
Lecznictwo otwarte	2
Poradnia K	2
Poradnia dziecięca	2
Poradnia D 2. Szczepienia ochronne 4. Poradnia D ₁ 9. Podstawowe obowiązkki w zakresie opieki zdrowotnej nad dzieckiem na wsi 9. Poradnia specjalistyczna dziecięca 10. Żłobki 10. Przedszkola 10. Opieka lekarska nad dziećmi szkolnymi 11.	
Lecznictwo zamknięte	11
Zakłady położnicze	11
Szpitale dziecięce	12
Sanatoria	13
Domy dziecka	13
Wzrost i rozwój dziecka — Anna Goleniowa	14
Proporcje ciała dziecka	14
Mięśnie i tkanka tłuszczowa	18
Rozwój systemu nerwowego	18
Zmiany w narządach wewnętrznych	19
Okresy rozwojowe	22
Właściwości rozwoju motorycznego	24
Cechy rozwoju	25
Tabele wzrostu i wagi oraz wzory mnemotechniczne	27
Higiena niemowląt — Teodor Raliński	30
Rozwój psychiczny i wychowanie dziecka — Stanisław Nowak	38
Rozwój wyższych czynności nerwowych	38
Ogólne zasady wychowania	45
Postępowanie wychowawcze w poszczególnych okresach życia	48
Zasady postępowania wobec dziecka w szpitalu	50
Testy inteligencji	53
Zagadnienie konstytucji w wieku dziecięcym — Stanisław Nowak	56
Konstytucja a budowa ciała	59
Skazy konstytucyjne	62
Chorobowość i umieralność — Anna Goleniowa	65

Część druga

Badanie dziecka — Karol Jonscher, uzupełnił: Teodor Raliński	71
Wywiady	71
Badanie ogólne	74
Badanie szczegółowe	77
Badanie klatki piersiowej	77
Badanie brzucha	79
Badanie odbytu i zewnętrznych narządów płciowych	81
Badanie układu nerwowego	81
Badanie uszu	81

Badanie oczu	82
Mierzenie temperatury	82
Badania jamy ustnej i gardła	83
Badania uzupełniające	84
Ustalenie rozpoznania	86
Radiologia dziecięca — Kazimierz Kozłowski	87
Fizjologia i patologia noworodka — Kazimiera Jerzykowska-Kuleszyna	96
Fizjologia noworodka	96
Badanie kliniczne noworodka	102
Pielęgnowanie noworodka	106
Noworodek z ciąży o nieprawidłowym przebiegu	107
Wcześnieństwo	112
Choroba hemolityczna noworodka	120
Uraz porodowy	123
Zakażenia noworodka	132
Odżywianie niemowląt i zaburzenia w odżywianiu — Teodor Ralfiński	136
Odżywianie naturalne	136
Przeciwwskazania do karmienia piersią	136
Higiena matki karmiącej	138
Higiena piersi	139
Technika karmienia	140
Obliczanie dobowej ilości pokarmu	141
Dokarmianie i odłączenie od piersi	144
Odżywianie mieszane	146
Odżywianie sztuczne	150
Skład i właściwości mleka krowiego	151
Sposoby odżywiania sztucznego niemowląt	153
Zaburzenia w odżywianiu niemowląt	154
Zaburzenia w odżywianiu niemowląt karmionych naturalnie	154
Zaburzenia w odżywianiu niemowląt karmionych sztucznie	158
Zaburzenia przewlekłe	159
Hipotrepsja 159. Atrepsja 162. Hipertrofia 164. Hipowitamino- zy 164. Niedokrwistość pochodzenia pokarmowego 164. Zwyród- nienie torbielowato-włókniste trzustki 165.	
Zaburzenia ostre	166
Ostre zakaźne schorzenie przewodu pokarmowego 166. Zatrue- cie 171.	
Przemiana materii dziecka starszego i żywienie — Teodor Ralfiński	180
Przemiana materii	181
Przemiana podstawowa	182
Przemiana białkowa	185
Przemiana węglowodanowa	189
Przemiana tłuszczowa	191
Witaminy i ich znaczenie w ustroju	193
Związki mineralne	194
Pierwiastki śladowe	199
Ogólne zasady żywienia	200
Gospodarka wodno-elektrolitowa — Edmund Fojudski	203
Hipowitaminozy — Stanisław Nowak	211
Charakterystyka ogólna	211
Witamina A	212
Zespół witamin B	214

Witamina B ₁	215
Ryboflawina	216
Witamina B ₆	217
Cholina	218
Kwas pantotenowy	218
Witamina H	218
Kwas paraaminobenzoesowy	218
Kwas nikotynowy	219
Kwas foliowy	220
Kwas folinowy	221
Witamina B ₁₂	221
Witamina C	222
Witamina D	224
Krzywica 226. Tężyca 236.	
Witamina E	240
Witamina K	240
Witamina P	242
Witamina F	242
Choroby przewodu pokarmowego — Stanisław Nowak	243
Najczęstsze zaburzenia ze strony przewodu pokarmowego	243
Wymioty	243
Wymioty acetonemiczne	245
Zaburzenia łaknienia	246
Bóle brzucha	248
Stolce	249
Choroby zębów	250
Choroby twarzy i jamy ustnej	252
Zaburzenia rozwojowe	252
Choroby warg	253
Choroby ślinianek	254
Choroby śluzówki jamy ustnej	254
Choroby języka	257
Choroby przełyku	258
Choroby żołądka i dwunastnicy	262
Choroby jelit	265
Schorzenia odbytnicy	279
Robaczyce	281
Choroby otrzewnej i powłok brzusznych	287
Choroby wątroby, dróg żółciowych i trzustki	290
Choroby uszu, nosa, gardła i krtani u dzieci — Roman Raliński	296
Choroby uszu	296
Uwagi anatomiczne i fizjologiczne	296
Metody badania	297
Ogólna symptomatologia chorób uszu	299
Choroby przewodu słuchowego zewnętrznego i małżowiny	300
Zapalenie ucha środkowego	302
Ostre zapalenie ucha środkowego jawne 303. Zapalenie ucha środkowego utajone 304. Przewlekłe zapalenie ucha środkowego 306.	
Zapalenie ucha wewnętrznego	306
Choroby nosa	307
Uwagi anatomiczno-fizjologiczne	307
Badanie nosa	307

Choroby przedsionka nosa	308
Ciała obce w nosie	309
Krwawienia z nosa	310
Nieżyty nosa	312
Ostry nieżyt nosa 312. Przewlekłe nieżyty nosa 314. Nieżyt zanikowy nosa 314.	
Guzlica nosa	315
Zapalenie zatok przynosowych	315
Nowotwory nosa	316
Choroby nosogardzieli	317
Nieżyt jamy nosowo-gardłowej	317
Przerost migdałka gardłowego	318
Choroby gardła	318
Nieżyt gardła	319
Gruźlica gardła	320
Ostre zapalenia gardła i migdałków	320
Przerost migdałków podniebiennych	321
Ropień pozagardłowy	322
Nowotwory gardła	322
Ciała obce w gardle	323
Choroby krtani	323
Wady rozwojowe	323
Duszność krtaniowa	323
Zapalenie krtani	324
Gruźlica krtani	325
Porażenia i dobrotniwe nowotwory krtani	325
Ciała obce w krtani i drzewie oskrzelowym	326
Ciała obce w przełyku	328
Zaburzenia mowy	328
Choroby oskrzeli, płuc i opłucnej — Teodor Rafiński	330
Uwagi anatomiczno-fizjologiczne	330
Badanie klatki piersiowej	330
Choroby oskrzeli	331
Ostre zapalenie oskrzeli	331
Przewlekłe zapalenie oskrzeli	332
Dychawica oskrzelowa	333
Choroby płuc	335
Zapalenie płuc	335
Odoskrzelowe zapalenie płuc (wielooogniskowe) 335. Cronkowcowe zapalenie płuc 337. Zapalenie płuc płatowe (jednoogniskowe) 338. Zapalenie oskrzelików 340. Zapalenie płuc nietypowe 341. Zapalenie płuc śródmiąższowe 342.	
Ropień płuc	344
Niedodma płuc	345
Odma samoistna	346
Rozedma płuc	347
Rozstrzenie oskrzeli	348
Choroby opłucnej	350
Zapalenie opłucnej wysiękowe	350
Zapalenie opłucnej ropne	352
Choroby układu krążenia — Teodor Rafiński	356
Odrębności układu krążenia u dzieci	356

Badanie serca	358
Wady wrodzone serca	359
Wady wrodzone przebiegające bez sinicy	362
Wady wrodzone przebiegające z miernego stopnia sinicą	366
Wady wrodzone przebiegające z wyraźną sinicą	367
Zaburzenia rytmu serca	372
Zwłóknienie sprężyste wsierdza	374
Ostre i przewlekłe zapalenie mięśnia sercowego	375
Śródmiąższowe zapalenie mięśnia sercowego typu Fiedlera u niemowląt	377
Ostre zapalenie wsierdza — wrzodziejące	378
Podostre zapalenie wsierdza	379
Zapalenie wsierdza reumatyczne	380
Wady serca nabyte	380
Choroby naczyń krwionośnych	382
Zapalenie osierdza	383
Układ nerwowy a narząd krążenia	383
Choroby układu moczowo-płciowego — Olech Szczepski	386
Odrębności anatomiczno-fizjologiczne	386
Zaburzenia w oddawaniu moczu	387
Zmiany w składzie moczu	389
Metody badania czynności nerek	391
Wady rozwojowe	394
Zakażenia dróg moczowych	395
Zapalenie miedniczek	396
Inne zakażenia dróg moczowych	399
Zapalenie nerek	400
Ostre krwotoczne zapalenie nerek	400
Przewlekłe zapalenie nerek	404
Nerczyca lipidowa	407
Nerczyce	409
Cukrzyca nerkowa	409
Aminoaciduria	410
Krzywica nerkowa	410
Hipofosfaturia	411
Pierwotna kwasica nerkowa	411
Rodzinna nefronoptyza	411
Zespół dolnego nefronu	412
Skrobiawica nerek	413
Kamica nerkowa	414
Choroby narządów płciowych	414
Choroby krwi i narządów krwiotwórczych — Urszula Radwańska	417
Krew i narządy krwiotwórcze u zdrowego dziecka	417
Choroby układu czerwonekrwinkowego — niedokrwistości	418
Niedokrwistość pokrwotoczna	419
Niedokrwistość z niedoboru żelaza	420
Niedokrwistość w przebiegu zakażeń	422
Niedokrwistości hipoplastyczne i aplastyczne	423
Niedokrwistości makrocytowe typu Addisona-Biermera	424
Niedokrwistości hemolityczne	425

Niedokrwistości hemolityczne, zależne od nieprawidłowości w zakresie krwinek czerwonych 425. Niedokrwistości hemolityczne zależne od czynników pozakrwinkowych 427. Niedokrwistości hemolityczne spowodowane działaniem związków chemicznych i leków 429.

Choroby układu białokrwinkowego i siateczki	430
Odczynny układu białokrwinkowego	430
Granulocytopenie i agranulocytoza	430
Białaczki	431
Mięsak chłonny	436
Limfocytoza zakaźna	436
Mononukleoza zakaźna	436
Ziarnica złośliwa (choroba Hodgkina)	437
Sarkoidoza (choroba Besnier-Boeck-Schaumanna)	438
Siatkowice (retykulozy X)	439
Zaburzenia w procesie hemostazy	440
Skazy krwotoczne zależne od nieprawidłowości w układzie płytkotwórczym	440
Małopłytkowość samoistna ostra	441
Małopłytkowość samoistna przewlekła (choroba Werlhofa)	441
Małopłytkowości objawowe	442
Trombocytopatie	442
Skazy naczyniowe	443
Wrodzona naczyniakowatość krwotoczna (choroba Rendu-Oslera)	443
Gnilec dziecięcy (choroba Möllera-Barlowa)	443
Zespół Schönleina-Henocha	443
Skazy naczyniowe w przebiegu zakażeń	444
Samoistna hemosyderoza płuc	445
Koagulopatie	446
Hemofilie	447
Skazy krwotoczne z przedłużonym czasem protrombinowym	448
Choroba krwotoczna noworodków	449
Afibrinogenemia i fibrynogenopenia	450
Sledziona a układ krwiotwórczy	450
Zespół Bantiego	451
Choroby spichrzania — Teodor Raliński	453
Choroba glikogenowa (zespół van Crevelda-van Gierkego)	453
Zaburzenia w przemianie tłuszczowej	454
Choroba Gauchera	454
Choroba Niemann-Picka	454
Zaburzenia gruczołów dokrewnych — Krzysztof Dzikowski	456
Układ podwzgórzowo-przysadkowy	458
Niedoczynność części gruczołowej przysadki mózgowej	460
Nadczynność przedniego płata przysadki mózgowej	462
Zespół tłuszczowo-płciowy	463
Moczówka prosta	463
Tarczycza	465
Choroby tarczycy nie upośledzające jej czynności	465
Niedoczynność tarczycy	466
Nadczynność tarczycy	470
Przytarczyczki	471
Niedoczynność przytarczyczek	472
Nadczynność przytarczyc	473
Nadnercza	473
Niedoczynność kory nadnerczy	475
Nadczynność kory nadnerczy	477
Nadczynność rdzenia nadnerczy	481
Trzustka	482

Cukrzyca	482
Niedocukrzenie	489
Zaburzenia rozwoju płciowego	490
Przedwczesne dojrzewanie płciowe	492
Brak dojrzewania płciowego	494
Stany interseksualne	495
Wnętrostwo	497
Zaburzenia wzrostu	498
Choroby kości i stawów — Maria Deżyńska	505
Zaburzenia rozwojowe	505
Zaburzenia w kostnieniu czaszki	505
Zaburzenia rozwojowe kręgosłupa	507
Zaburzenia rozwojowe kończyn	508
Schorzenia układowe	517
Odosobnione zaburzenia chrząstki rosnącej	519
Wady ujawniające się w późniejszym dzieciństwie	523
Stany zapalne ostre i przewlekłe	529
Ostre ropne zapalenie stawów	529
Zapalenie kości	530
Gruźlica kostno-stawowa	533
Zniekształcający gościec stawowy	539
Nowotwory kości	540
Choroby skóry — Adam Straszyński	543
Zmiany chorobowe w skórze wywołane sztucznie przez czynniki zewnętrzne nieparazyticzne	543
Zmiany powstające z urazów mechanicznych	543
Choroby skóry pochodzenia fizycznego	543
Choroby skóry pochodzenia chemicznego	544
Alergiczne choroby skóry	545
Zmiany alergiczne wypryskowe powierzchowne	545
Wyprysk dziecięcy	545
Zmiany alergiczne głębokie	547
Bakteryjne i pasożytnicze choroby skóry	554
Ropne zakażenia skóry	554
Gruźlica skóry	557
Błonica skóry	560
Zmiany w skórze spowodowane działaniem zarazków przesączalnych	560
Grzybice skóry	562
Choroby skóry wywołane przez pasożyty zwierzęce	565
Zmiany pęcherzowe o nie wyjaśnionej etiologii	565
Nieprawidłowości w rogowaceniu naskórka	567
Nadmierne rogowacenie naskórka	567
Niezupełne rogowacenie naskórka	568
Zmiany w naskórkowych przydatkach skóry	569
Twardzinowate zmiany skóry	571
Wrodzone nieprawidłowości skóry	571
Nowotwory skóry	572
Kiła — Adam Straszyński	573
Kiła wrodzona	573
Objawy kliniczne kily wrodzonej	575
Kiła wrodzona wczesna objawowa	575
Kiła wrodzona późna objawowa	578

Trwale pozostałości po zmianach kły wrodzonej	580
Leczenie kły wrodzonej	581
Kły nabyta w wieku dziecięcym	584
Rzeźączka u dzieci — Adam Straszynski	585
Choroby układu nerwowego — Anatol Dowżenko	587
Zaburzenia rozwojowe	587
Ścieśnienie czaszki	587
Małogłowie	587
Tarc dwudzielna	588
Rozszczepienie czaszki	588
Zespół Arnolda-Chiariego	589
Wgniecenie podstawy czaszki	589
Zespół Klippel-Feila	589
Wodogłowie u dzieci małych	590
Niedorozwój umysłowy	591
Choroby spowodowane przez wrodzone zaburzenia metaboliczne	593
Zwyrodnienie wątrobowo-soczewkowe	593
Głuptactwa fenylpirogronowe	594
Dziecięce porażenie mózgowe — DPM	595
Encelalopatia pożółtaczkowa noworodków	598
Padaczka	598
Rodzaje napadów i padaczki	599
Duży napad padaczkowy (<i>grand mal</i>) 599. Mały napad padaczkowy (<i>petit mal</i>) 600. Napady ogniskowe 601. Padaczka miokloniczna 603. Padaczka gorączkowa 603. Padaczka wzgórzowa i podwzgórzowa 603. Kurcz dziecięcy 604.	
Leczenie farmakologiczne padaczki	605
Stan padaczkowy 607.	
Zapalenie opon	608
Ropne bakteryjne zapalenie opon miękkich RBZO	608
Zapalenie opon wywołane przez grzybki	611
Tzw. limfocytowe („jałowe”) zapalenie opon	611
Zakrzepowe zapalenie i zakrzepy jałowe zatok żylnych opony twardej	611
Zapalenie mózgu	613
Rozsiane zapalenie mózgu i rdzenia	613
Zapalenie mózgu (i rdzenia) przenoszone przez stawonogi	613
Nagminne albo śpiączkowe zapalenie mózgu	615
Zapalenie mózgu opryszczkowe	615
Przysakażne lub pozakażne zapalenie mózgu i rdzenia	615
Poszczepienne zapalenie mózgu i rdzenia	616
Zapalenie mózgu i rdzenia po szczepieniach przeciwko wściekliznie	616
Podostre twardniejące zapalenie istoty białej mózgu van Bogaerta	616
Płasawica zwykła PZ	618
Zapalenie rdzenia kręgowego	619
Kły układu nerwowego	620
Kły oponowo-naczyniowa	620
Kły miąższowa układu nerwowego	621
Wiąd rdzenia kręgowego 621. Porażenie postępujące 621.	
Zapalenia wielonerwowe	621
Zakażne zapalenie wielokorzonkowo-nerwowe	622
Błonicze zapalenie wielonerwowe	622

Zatrucia zewnątrzpochodne	623
Zapalenie wielonerwowe posurowicze i poszczepienne (alergiczne?)	623
Zapalenie wielonerwowe metaboliczne	623
Porażenie n. VII tzw. pierwotne	624
Choroby demielinizacyjne	624
Choroba Schildera	624
Stwardnienie rozsiane	625
Guzy wewnątrzczaszkowe (nowotworowe i nienowotworowe)	625
Nowotwory wewnątrzczaszkowe	626
Nowotwory podnamiotowe 626. Nowotwory nadnamiotowe 627.	
Guzy wewnątrzczaszkowe nienowotworowe	628
Nowotwory wewnątrzkręgowo	629
Choroby mózgu pochodzenia naczyniowego	629
Krwotok podpajęczynówkowy	629
Zakrzepy i zatory tętnic mózgowych	630
Nadciśnienie tętnicze	631
Choroby mięśni	631
Choroby przebiegające z postępującym zanikiem mięśni	631
Postępujący miopatyczny zanik mięśni AMZM 631. Neurogeny postępujący zanik mięśni (rdzeniowy i neuralny) 634.	
Choroby mięśni polegające na zaburzeniu ich kurczliwości	635
Choroba Thomsena 635. Miotonia zanikowa 635. Miastenia 635.	
Zespoły tzw. nerwowo-skrone	636
Nerwiakowa choroba Recklinghausena	636
Zespół Struge-Webera 636. Stwardnienie guzowate 637.	
Choroby rodzinno-zwyrodnieniowe	637
Choroba Friedreicha	637
Dziedziczna niezbornosc mózdkowa	637
Dziedziczny zanik n. wzrokowego Lebera	638
Padaczka miokloniczna Unverrichta-Lundborga	638
Zaburzenia psychiczne — Krzysztof Dzikowski	639
Nieprawidłowy rozwój osobowości bez podłoża chorobowego	640
Zaburzenia psychiczne uwarunkowane organicznie	642
Zespoły psychotyczne czynnościowe	644
Zaburzenia reaktywne	646
Psychozy reaktywne	646
Nerwice	647
Akrodynia — Teodor Ratiński	653
Nowotwory u dzieci — Urszula Radwańska	654
Alergia — Teodor Ratiński	661

Część trzecia

Choroby zakaźne ostre	666
Choroby zakaźne bakteryjne	666
Błonica — Tadeusz Skalmowski	666
Czerwonka bakteryjna — Tadeusz Skalmowski	681
Dur brzuszny — Tadeusz Skalmowski	685
Dury rzekome — Tadeusz Skalmowski	692
Krzusiec (koklusz) — Tadeusz Skalmowski	693
Płonica (szkarlatyna) — Tadeusz Skalmowski	704
Róża — Olech Szczepski	716

Tężec — <i>Teodor Raliński</i>	718
Zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych nagminne — <i>Olech Szczepski</i>	723
Choroby zakaźne wirusowe i prawdopodobnie wirusowe	729
Choroba czwarta — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	729
Choroba piąta (rumień zakaźny) — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	729
Choroba szоста (gorączka trzydniowa) — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	729
Gorączka gruczołowa (mononukleozą zakaźną) — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	730
Grypa — <i>Stanisław Nowak</i>	732
Odra — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	736
Ospa naturalna, czyli prawdziwa — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	744
Ospa wietrzna — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	749
Ostre porażenie nagminne — <i>Olech Szczepski</i>	752
Różyczka — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	760
Zapalenie przyusznicy nagminne (świnka) — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	761
Zapalenie wątroby mięsiste nagminne — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	765
Riketsjozy	769
Dur płamisty — <i>Tadeusz Skalmowski</i>	769
Choroby pierwotniakowe	773
Toksoplazmoza — <i>Stanisław Nowak</i>	773
Zimnica — <i>Stanisław Nowak</i>	776
Grzybice — <i>Anna Goleniowa</i>	780
Choroby zakaźne przewlekłe	785
Gruźlica u dzieci — <i>Olech Szczepski</i>	785
Zarazek gruźliczy	785
Rola czynników nieswoistych w zakażeniu gruźliczym	786
Częstość występowania gruźlicy u dzieci	787
Przebieg zakażenia gruźliczego i klasyfikacja gruźlicy	789
Gruźlica ukryta	795
Zespół pierwotny	795
Gruźlica węzłów chłonnych	797
Gruźlica rozsiana	799
Ostra gruźlica prosówkowa	799
Gruźlica mózgu i opon mózgowych	801
Gruźlica płuc typu dorosłych	806
Gruźlicze zapalenie opłucnej	806
Gruźlica jamy brzusznej	807
Gruźlica układu moczowo-płciowego	809
Rozpoznawanie gruźlicy	810
Rokowanie	815
Leczenie	816
Gruźlica drzewa oskrzelowego i bronchoskopia — <i>Roman Raliński</i>	821
Zapobieganie gruźlicy — <i>Teodor Raliński</i>	828
Szczepienia BCG	828
Technika szczepień	828
Wzmoczone odczyny poszczepienne	830
Schorzenia reumatyczne — <i>Halina Chobot-Maciejewska</i>	832
Choroba reumatyczna utajona	833
Ostra choroba reumatyczna	834
Reumatyczne zapalenie serca	838
Ostre reumatyczne zapalenie stawów	840
Płaszawica	840
Zmiany w innych narządach	840

Wtórnie przewlekłe zapalenie stawów	845
Pierwotnie przewlekłe zapalenie stawów	845
Choroba Stilla	848
Choroby kolagenowe — Stanisław Nowak	852

Część czwarta

Zasady leczenia ogólnego — Teodor Raliński	856
Działanie powietrza	856
Działanie światła	857
Działanie wody	858
Okłady	860
Ogrzewanie dziecka	861
Ochładzanie dziecka	861
Masaże, ćwiczenia cielesne (gimnastyka), sztuczne oddychanie	862
Inhalacje	863
Oczyszczanie dróg oddechowych	863
Technika wykonania sztucznej odmy śródpiersiowej	863
Karmienie zgłębnikiem	865
Płukanie żołądka	866
Zgłębnikowanie dwunastnicy	866
Wstrzykiwania	866
Wlewy (infuzje)	867
Przetaczanie krwi	868
Wymienne przetoczenie krwi	868
Ogólne zasady stosowania antybiotyków — Teodor Raliński	870
Spis leków — Edmund Fojudski	877
Zatrucia — Edmund Fojudski	897
Skorowidz rzeczowy	919